

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ว่าด้วยเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง ???

โดย รศ.ดร. วรศักดิ์ กุมมานนท์
ประธานคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

หลังจากที่ได้พบพานกับบทความคลาสิคไปแล้วไม่ต่ำกว่า 2 บทความจากผู้เขียนและคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี ผู้อ่านคงเริ่มสงสัยว่าบทความที่กำลังนำเสนอวันนี้เป็นเรื่องของอะไร พอเห็นชื่อบทความ คงพอจะสื่อความได้ในระดับหนึ่งแล้วก็คือเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่กิจการไปทำไว้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของ **Currency Forward** หรือ **Interest Rate Swap** หรือเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงอื่นๆ มีมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยออกมารองรับหรือยัง

สืบเนื่องจากคำถามที่ผู้เขียนมักได้รับการสอบถามเป็นประจำเมื่อไปบรรยายตามสถานที่ต่างๆ ประการแรกก็คือ บริษัทของผู้ถามเป็นบริษัทมหาชน อยากจะนำรายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่ทำไว้กับธนาคาร เช่น ทำ Interest rate swap หรือ currency forward มารับรู้งบการเงิน จะสามารถทำได้หรือไม่ เนื่องจากเท่าที่ผู้ถามได้ทำการศึกษามาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยในปัจจุบัน ยังไม่พบว่า มีมาตรฐานฉบับไหนกำหนดให้กิจการต้องวัดและรับรู้รายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงลงในงบการเงิน ซึ่งก็ไม่ผิดที่ผู้ถามสามารถสรุปได้อย่างถูกต้องว่า ขณะนี้ประเทศไทยเรายังไม่มีมาตรฐานฯ ว่าด้วยเรื่องนี้

มาตรฐานฯ เท่าที่มีอยู่ทุกวันนี้ ผู้อ่านคงจะทราบดีว่าเป็นเรื่องของกรรับรู้เครื่องมือทางการเงินพื้นฐานเสียมากกว่า เช่น มาตรฐานฯ 105 ว่าด้วยการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ซึ่งเรียงเรียงเรียงเมื่อสมัยยุคหินจาก US GAAP โดยตรง หรือไม่ก็เป็นมาตรฐานฯ ว่าด้วยการนำเสนอและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินเสียมากกว่า ทุกคนคงนึกออกว่าข้อกำหนดต่างๆ อยู่ในมาตรฐานฯ 107 ว่าด้วยการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงินซึ่งรวมถึงเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง ซึ่งเรียงเรียงจาก IFRS ฉบับยุคก่อนยุคหินอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งก็มีการแตะในเรื่องการเปิดเผยมูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแบบนิดๆ หน่อยๆ พอน่ารักๆ ครับ

กลับมาที่คำถามเดิมหลังจากนอกเรื่องไปก็คือขณะที่ยังไม่มีมาตรฐานการรายงานทางการเงินว่าด้วยการวัดและรับรู้รายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงลงในงบการเงิน ตกลงแล้วกิจการจะสามารถเลือกที่จะรับรู้รายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงลงในงบการเงินได้หรือไม่ โดยนำ IFRS ว่าด้วยเรื่องนี้มาใช้ก่อนกำหนดจะผิดกฎหมายหรือไม่ ผู้เขียนก็เลยต้องตั้งคำถามกลับไปก่อนว่าทำไมบริษัทที่ถามมาจึงอยากจะรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงลงบนตัวงบการเงินเสียเหลือเกินต่างๆ ที่ยังไม่มีมาตรฐานฯ ว่าด้วยเรื่องนี้ในประเทศไทย คำตอบที่ได้รับก็คือทางบริษัทฯ ลองให้ธนาคารประเมินมูลค่าแถววันสิ้นรอบบัญชีแล้วแม้สัญญาจะยังไม่จบลงก็ตาม ก็พบว่ามีการเกิดขึ้นแม้จะ unrealized ก็ตาม ดังนั้น หากมีมาตรฐานฯ ที่อนุญาตให้กิจการสามารถบันทึกรายการดังกล่าวได้ ก็จะช่วยทำให้ผลกำไรที่ยังไม่เกิดจริงจากการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงในงบการเงินเกิดการหักลบกับผลขาดทุนจากรายการที่นำไปป้องกันความเสี่ยงนั่นเอง สรุปก็คืออยากให้งบการเงินสะท้อนความเป็นจริงมากขึ้นนั่นเอง แถมอ้างอิงหลักการดังกล่าวว่าเป็นไปตาม Hedge accounting ที่เคยเรียนมาในชั้นเรียน

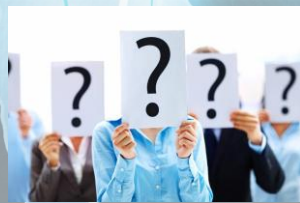
ผู้ถามก็แจจแจงต่อไปว่าบริษัทเองก็ได้ทำเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงไว้แล้ว หากได้บันทึกตามหลักการเช่นว่า ก็มีแต่ดีกับดีเท่านั้น กล่าวคืองบการเงินก็น่าจะสะท้อนผลของการป้องกันความเสี่ยงให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น ฝ่ายบริหารความเสี่ยงจะได้ไม่โดนคณะกรรมการบริษัทต่อว่าว่าทำไมกิจการไปทำเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงมาแล้ว ยังประสบขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนในงบการเงินอีกอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็เกิดคำถามในใจ (อาจนอกใจได้ด้วย) ว่าแล้วหากมองมุมกลับกันว่าถ้าหากกิจการมีกำไรจากรายการที่ถูกนำไปป้องกันความเสี่ยง และเมื่อให้ธนาคารกำหนดมูลค่าของสัญญาป้องกันความเสี่ยง ณ วันสิ้นรอบใหม่ ซึ่งแน่นอนก็จะมีผลทำให้กิจการประสบขาดทุนจากสัญญาป้องกันความเสี่ยง คำถามคือแบบนี้บริษัทฯ ยังอยากรจะนำเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงนั้นมารู้ในทางบัญชีหรือไม่

ผู้ถามคงได้ยินผู้เขียนคิดในใจก็เลยบอกว่าประเด็นนี้ก็วนคิดเหมือนกัน เพราะฝ่ายบริหารเองก็คงไม่อยากจะให้มีการรับรู้ผลขาดทุนจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงอย่างแน่นอน เพราะงบการเงินจะดูไม่สวยอีกทั้งมาตรฐานฯ ในเรื่องนี้ก็ยังไม่ผลบังคับใช้ในประเทศไทย ผู้เขียนจึงอนุมานว่าแสดงว่าความต้องการของกิจการในการนำหลักการรับรู้รายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงมาใช้ น่าจะเกิดขึ้นเพราะขณะที่สอบถามมานี้ กิจการมีกำไรจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงนั่นเอง หากมีผลขาดทุนคงจะยังไม่มีแรงผลักดันในการนำหลักการดังกล่าวมาใช้

สมมติต่อไปว่าไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใด (ลองคิดเชิงบวก เมื่อก็คิดเชิงลบมากไป) ทางบริษัท ประสงค์จะนำหลักการบัญชีสำหรับการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงมาใช้ แต่ในขณะนี้เป็นที่ทราบกันดี ว่ายังไม่มีมาตรฐานฯ ของไทยว่าด้วยเรื่องนี้ แล้วกิจการจะอ้างอิงจากหลักการไหนดี จริงๆ แล้วผู้เขียน อยากเรียนให้ผู้อ่านทราบว่าในเบื้องต้นทางคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีเอง ก็เคยเตรียมการที่จะออกแนวปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินซึ่งเรียบเรียงจาก IAS 32 IAS 39 (2009) และ IFRS 7 (2009) เพื่อให้บริษัทห้างร้านได้มีแนวทางในการนำถือปฏิบัติกันไปก่อนพลางๆ เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชีฯ มีแผนการที่จะนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินว่าด้วยเรื่องเครื่องมือทางการเงิน ระดับสากลมาใช้จริงจั่งประมาณปี 2562 ขึ้นต้องรอจนปี 2562 กิจการในประเทศไทยก็จะยังไม่มี มาตรฐานฯ รองรับรายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงไปเรื่อยๆ

แต่แล้วแผนการในการเซ็นแนวปฏิบัติทางบัญชีดังกล่าวออกมาใช้ได้ถูกพับลงไปก่อนลงไปกองอยู่บนพื้น เนื่องจากคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ พบว่า หลักการหลายหลักการที่กำหนดไว้ใน IAS 39 (2009) (แต่อย่าไปรู้เลยว่าหลักการอะไร) ไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินว่าด้วย เรื่องเครื่องมือทางการเงินระดับสากลคือ IFRS 9 ที่กำลังจะมาแทนที่ IAS 39 ในเร็ววัน อีกทั้งการกำหนด มูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือทางการเงินตามที่ระบุไว้ใน IAS 39 เองก็ไม่ได้มีการอ้างอิงถึงหลักการกำหนด มูลค่ายุติธรรมที่กำหนดไว้ใน IFRS 13 หรือ TFRS 13 ของไทยเราอย่างแม้แต่นิด กล่าวโดยสรุป (จริงๆ แล้ว กล่าวโดยผู้เขียน) ก็คือหากคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ ต้องนำ IAS 39 มาปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้อง กับแนวคิดของ IFRS 9 และ IFRS 13 เพื่อให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติทางบัญชีเพื่อใช้พลางๆ ไปก่อน ก็คงจะ เสียเวลาค่อนข้างมากและไม่ได้ประโยชน์มากมายนัก เพราะหลายๆ กิจการ ต่อให้แนวปฏิบัติทางบัญชีนี้ ออกมาก ก็คงจะไม่นำไปใช้อยู่ดี เพราะเป็นแค่แนวปฏิบัติที่เป็นแค่ทางเลือก (น่าน้อยใจแทน) ทางคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีก็เลยตัดสินใจอยู่ 16 ครั้ง ขอยกเลิกการจัดทำแนวปฏิบัติ ดังกล่าวไปก่อน จนเกิดสัญญาณตามมาว่าแล้วกิจการจะเอาหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกัน ความเสี่ยงไหนมาใช้ในการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่กิจการถือครองอยู่

ก่อนจะตอบคำถามในเรื่องนี้ ขอให้ฟังอะไรบางอย่างจากผู้เขียนก่อน ทั้งนี้ จากการสำรวจของผู้เขียน ในเบื้องต้นจากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 50 สิ้นสุด วันที่ 31 ธันวาคม 2557 พบว่า บริษัทจำนวนหนึ่งได้นำหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง (hedge accounting) ซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 มาใช้ทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการ แต่ส่วนใหญ่แล้ว

จะไม่เป็นทางการเสียมากกว่า กล่าวคือบริษัทที่นำมาใช้แบบไม่เป็นทางการ ก็จะเปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่าบริษัทได้จัดให้มีการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงโดยใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมและรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงไปยังกำไรหรือขาดทุน (profit or loss) โดยตรง และไม่ได้อ้างอิงว่าทำตามมาตรฐานฯ สากลฉบับไหน ตัวอย่างเช่น บริษัท A ได้เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2557 ว่าตราสารอนุพันธ์ของบริษัทฯ วัดมูลค่าด้วยราคายุติธรรม นอกจากนี้ บริษัทฯ ยังเปิดเผยว่ากลุ่มบริษัทฯ ได้ใช้เครื่องมือทางการเงิน เพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย เครื่องมือทางการเงินเหล่านี้ประกอบด้วยสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า และสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย ซึ่งบันทึกในงบการเงิน ณ วันที่ตามสัญญา วัดอุปสงค์ของเครื่องมือทางการเงินเหล่านี้คือการลดความเสี่ยง สำหรับสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนโดยการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่จะใช้ในการชำระหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ บริษัทฯ จะบันทึกรายการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้ตามสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า ณ วันที่ตามสัญญา ลูกหนี้ตามสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้าจะถูกแปลงค่าตามอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันสิ้นงวดบัญชี กำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศดังกล่าวจะถูกบันทึกในกำไรหรือขาดทุน ส่วนเกินหรือส่วนลดที่เกิดขึ้นในการทำสัญญาจะถูกตัดจำหน่ายตามวิธีเส้นตรงตลอดอายุของสัญญา ขณะที่สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย ผลต่างที่จะได้รับหรือต้องจ่ายชำระตามสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยได้จะบันทึกเป็นส่วนหนึ่งของรายได้หรือค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยตลอดอายุของสัญญา กำไรหรือขาดทุนจากการยกเลิกสัญญาหรือการชำระคืนเงินกู้ยืมก่อนกำหนดได้บันทึกไว้ในกำไรหรือขาดทุน

ขณะที่บางบริษัทฯ ซึ่งเป็นส่วนน้อยจะเปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่าบริษัทได้จัดให้มีการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงโดยใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมและรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงไปยังกำไรหรือขาดทุนหากเป็นการป้องกันความเสี่ยงจากมูลค่ายุติธรรม (fair value hedge) และรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงเฉพาะส่วนที่มีประสิทธิภาพไปยังรายการ OCI (other comprehensive income) สำหรับส่วนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะรับรู้ไปยังรายการกำไรหรือขาดทุน โดยอ้างอิงถึง IAS 39 ตัวอย่างเช่น บริษัท S ได้เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2557 แบบละเอียดยิบ (ละเอียดแบบละเอียด) ว่าตราสารอนุพันธ์ของบริษัทฯ จะวัดมูลค่าเริ่มแรกด้วยมูลค่ายุติธรรมนับตั้งแต่วันที่ตราสารอนุพันธ์ได้มีผลผูกมัด และมีการวัดมูลค่าในภายหลังด้วยมูลค่ายุติธรรมเช่นกัน วิธีการรับรู้กำไรหรือขาดทุนขึ้นอยู่กับประเภทของรายการที่ทำการป้องกันความเสี่ยง ณ วันที่ตราสารอนุพันธ์เริ่มมีผลผูกมัดเรียกว่าเป็นไปตามข้อกำหนดของ IAS 39 ทุกประการ ทั้งนี้ บริษัทฯ มีการระบุว่าตราสารอนุพันธ์นั้นจัดอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) การป้องกันความเสี่ยงในมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่รับรู้ในบัญชี (การป้องกันความเสี่ยงในมูลค่ายุติธรรม)

2) การป้องกันความเสี่ยงจากการผันผวนของกระแสเงินสด ซึ่งเกิดจากความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์หรือหนี้สินที่รับรู้ในบัญชี เช่นการจ่ายชำระดอกเบี้ยในอนาคตของหนี้สินที่มีอัตราดอกเบี้ยผันแปร (การป้องกันความเสี่ยงในกระแสเงินสด)

3) การป้องกันความเสี่ยงจากเงินตราต่างประเทศของสัญญาที่ผูกมัด (การป้องกันความเสี่ยงในกระแสเงินสด)

นอกจากนี้ บริษัทฯ ยังเปิดเผยอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของตราสารอนุพันธ์ประเภทการป้องกันความเสี่ยงในมูลค่ายุติธรรมที่คาดว่าจะมีประสิทธิผลสูงจะรับรู้ในส่วนของกำไรหรือขาดทุน โดยรับรู้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์หรือหนี้สินที่ได้ถูกทำการป้องกันความเสี่ยงนั้น หลักการบัญชีที่ว่านี้จริงๆ ก็คือ Hedge Accounting นั่นเอง สำหรับการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของตราสารอนุพันธ์ประเภทการป้องกันความเสี่ยงในกระแสเงินสดที่คาดว่าจะมีประสิทธิผลสูง กิจการจะรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น หากการป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวทำให้เกิดการรับรู้สินทรัพย์หรือหนี้สิน กิจการก็จะโอนกำไรหรือขาดทุนที่ได้เคยรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นไปรวมไว้ในต้นทุนเริ่มแรกของสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินที่ไม่ใช่หนี้สินทางการเงิน หรือปรับกำไรหรือขาดทุนที่ได้เคยรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นดังกล่าวไปยังส่วนของกำไรหรือขาดทุน โดยถือเป็นกำไรหรือขาดทุนในงวดบัญชีเดียวกันกับที่รายการกระแสเงินสดมีผลกระทบต่อส่วนของกำไรหรือขาดทุน เช่นการชำระดอกเบี้ยหรือเกิดการผูกมัดของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงนั้น

เรื่องที่น่าสนใจไปกว่านั้นคือ บริษัทฯ ได้เปิดเผยว่ารายการอนุพันธ์บางรายการที่แม้จะเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลภายใต้นโยบายการจัดการความเสี่ยงของบริษัทฯ แต่อาจไม่เข้าเงื่อนไขสำหรับการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงภายใต้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศสำหรับเรื่องเดียวกันซึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของตราสารอนุพันธ์ดังกล่าว กิจการจะรับรู้ในส่วนของกำไรหรือขาดทุนโดยทันที ในขณะที่เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงถูกขาย หรือการป้องกันความเสี่ยงนั้นไม่เข้าเงื่อนไขสำหรับการใช้การบัญชีป้องกันความเสี่ยงภายใต้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศสำหรับเรื่องเดียวกัน กิจการยังคงแยกผลกำไรหรือขาดทุนสะสมของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่เคยรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นไว้จนกว่ารายการผูกมัดของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงในอนาคตจะเกิดขึ้น แต่หากคาดว่ารายการในอนาคตจะไม่เกิดขึ้นแล้ว ให้ปรับผลกำไรหรือขาดทุนสะสมของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่เคยรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นไปยังส่วนของกำไรหรือขาดทุนในทันที เมื่อมีการปรับปรุงมูลค่าตามบัญชีของเครื่องมือทางการเงินที่มีการป้องกันความเสี่ยงในมูลค่ายุติธรรม กิจการจะตัดจำหน่ายไปยังกำไรหรือขาดทุนโดยเริ่มต้นทันทีที่มีการปรับปรุงเกิดขึ้น และต้องไม่ช้ากว่าเมื่อรายการที่มีการป้องกันความเสี่ยงจะหยุดได้รับการปรับปรุงจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม และต้องถูกตัดจำหน่ายให้หมดทั้งจำนวนภายในอายุของเครื่องมือทางการเงินนั้น

ประการสุดท้าย บริษัทฯ ได้เปิดเผยต่อไปว่าได้ใช้ความพยายามอย่างขยันขันแข็งในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ IAS 39 กล่าวคือบริษัทได้เปิดเผยว่าบริษัทฯ ได้มีการจัดทำเอกสารที่เป็นการระบุถึงความสัมพันธ์ของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงและรายการที่มีการป้องกันความเสี่ยงขึ้น วัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยงและกลยุทธ์ในการป้องกันความเสี่ยง ขั้นตอนดังกล่าวรวมไปถึงการระบุตราสารอนุพันธ์ทั้งหมดที่ใช้ในการป้องกันความเสี่ยงต่อสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละรายการโดยเฉพาะ หรือต่อสัญญาที่ผูกมัดโดยเฉพาะ บริษัทฯยังจัดทำเอกสารการประเมินประสิทธิผลของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง ณ วันที่ทำการป้องกันความเสี่ยง รวมถึงเอกสารการประเมินประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูว่าการป้องกันความเสี่ยงจะมีประสิทธิผลสูงในการหักลบกับการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมหรือกระแสเงินสดที่เกิดจากความเสี่ยงที่ได้ป้องกัน ผู้เขียนขอมอบรางวัลดีเด่น (มากกว่า Oscar ทองคำ) ให้แก่บริษัทนี้ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างดีเยี่ยม อ่านแล้วมองเห็นภาพเลยว่าทำอะไรอยู่

คำถามคือหากกิจการของผู้อ่านจะเลือกทำตามแบบใดแบบหนึ่งที่ว่าจะได้หรือไม่ ในทรรศนะของผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะได้แม้แต่แบบเดียว เนื่องจากหากกิจการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่าบริษัทได้จัดให้มีการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงโดยใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมและรับรู้ผลกำไรหรือขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยงไปยังกำไรหรือขาดทุนโดยตรง ผู้ใช้งบการเงินก็คงไม่รู้เหมือนกันว่าบริษัทฯ ไปอ้างอิงมาจากมาตรฐานฯ สากลฉบับไหน จะว่าอ้างอิงจากมาตรฐานฯ ของไทยก็ใช่ที่ เพราะมาตรฐานฯ ไทยยังไม่มีข้อกำหนดในเรื่องนี้ จะว่าอ้างอิงจาก IAS 39 ก็ไม่น่าจะใช่เท่าไรนัก สำหรับบริษัทที่อ้างว่าบริษัทได้จัดให้มีการรับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงโดยใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมโดยอ้างอิงถึง IAS 39 แม้จะดูดีขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่น่าจะถูกต้องเท่าไรนัก เพราะ IAS 39 แม้จะยังมีผลบังคับใช้อยู่ระดับสากล แต่การนำข้อกำหนดของมาตรฐานฯ ฉบับนี้มาใช้เพียงเฉพาะข้อกำหนดในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง แต่ไม่นำข้อกำหนดในส่วนอื่นๆ มาใช้ด้วย เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีสำหรับเครื่องมือทางการเงินพื้นฐานฯ ก็ดูจะใช่ที่ ดูแล้วพิลึกยิ่งงอยู่ เหมือนทานยาปฏิชีวนะไม่ครบที่แพทย์สั่งอย่างไรอย่างนั้น

สำหรับผู้เขียนเองแม้จะไม่เห็นด้วยในหลายๆ ประเด็นที่กล่าวมา ก็ต้องขอโอสถสภา (ทำใจ) ไปก่อนว่าในเมื่อผู้สอบบัญชีฯ ยอมรับได้กับวิธีการดังกล่าว ผู้ใช้งบการเงินเองก็น่าจะยอมรับได้ จะยังงี้ก็ตาม ผู้เขียนก็ขอเรียกร้องเพียงว่าขอให้การกำหนดมูลค่ายุติธรรมของเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงเป็นไปอย่างสอดคล้องกับข้อกำหนดของ TFRS 13 ก็แล้วกัน ส่วนบริษัทฯ จะนำหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 มาใช้แบบไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการก็ทำกันไปก่อน ไม่ว่าจะกันอยู่แล้วเนื่องจากขณะนี้สภาวิชาชีพบัญชีฯ เองก็ยังไม่มีการออกมาตรฐานการบัญชีว่าด้วยเรื่องนี้ หากมองในแง่ดี การนำหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 มาใช้แม้เพียงบางส่วน ก็น่าจะช่วยให้งบการเงินมีความโปร่งใสในระดับหนึ่ง และน่าจะดีกว่าบริษัทฯ ที่มีเครื่องมือป้องกันความเสี่ยง แต่ไม่ได้มีการรับรู้รายการดังกล่าวลงในงบการเงินแม้แต่น้อย การรับรู้รายการดังกล่าวอย่างน้อยที่สุดก็ทำให้ผู้ใช้งบการเงินมองเห็นถึงผลกระทบของการป้องกันความเสี่ยงที่มีต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการในระดับหนึ่ง

ผู้เขียนขอเพียงสองอย่างว่าเมื่อบริษัทฯ ได้นำหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 มาใช้แม้ไม่ได้มีรูปแบบแล้วก็ตาม เมื่อถึงรอบบัญชีที่บริษัทต้องรับรู้ผลขาดทุนจากการป้องกันความเสี่ยง ก็อย่าหันเหกลับลำเปลี่ยนวิธีการกลับมาเป็นแบบไม่รับรู้รายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงเหมือนอย่างที่เคยทำ ก็คือเปลี่ยนนโยบายการบัญชีเสียอย่างนั้นจากเคยบันทึกรายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงมาเป็นไม่บันทึก โดยอ้างว่าขณะนี้มาตรฐานฯ ว่าด้วยเรื่องนี้ยังไม่มีประกาศใช้ในประเทศไทย การเดินหน้าไปทำก่อนบริษัทอื่น ทำให้งบการเงินไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้กับงบการเงินของบริษัทอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันที่ยังไม่ได้นำหลักการนี้มาใช้ คำถามคือแล้วตอนที่ตัดสินใจนำหลักการบันทึกรายการเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงมาใช้ อะไรคือเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง? แบบนี้เคื่องไม่มีหาย

สาเหตุที่ต้องกล่าวร้ายแบบนี้ เนื่องจากผู้เขียนเคยพบในหมายเหตุประกอบงบการเงินของบริษัทแห่งหนึ่งเมื่อหลายปีก่อนที่ได้นำเอาหลักการบัญชีป้องกันความเสี่ยงที่ระบุไว้ใน IAS 39 มาใช้ก่อนบริษัทอื่นๆ ในระยะแรกๆ ที่นำมาใช้ บริษัทก็มีการรับรู้ผลกำไรจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงแบบสนุกสนาน แต่ระยะหลังๆ เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่ทำไว้ซ้ก็จะไม่รักษาหน้ารักษาตาบริษัท กล่าวคือเมื่อจัดให้มีการกำหนดมูลค่ายุติธรรม เรียกว่าประสบแต่ขาดทุนเป็นหลัก จนทำให้ฝ่ายบริหารของบริษัทขอให้ผู้ทำบัญชียกเลิกการใช้หลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 แล้วหันกลับมาเป็นแบบไม่รับรู้เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงลงบนงบการเงินเหมือนอย่างที่เคยทำ โดยให้เหตุผลว่าไม่พบว่ามีบริษัทใดในกลุ่มที่ได้นำหลักการบัญชีเช่นนี้มาใช้ มีเพียงบริษัทเท่านั้นที่นำมาใช้ก่อนมีผลบังคับใช้ในประเทศไทย แบบนี้ดูไม่น่ารักเท่าที่ควร แถมน่าเซ็งอีกต่างหาก ทำเหมือนคลิปลุดแล้วมาขอโทษต่อไปจะไม่ทำอีกแล้ว พลอยส่งสารผู้สอบบัญชีของบริษัทไปด้วย ต้องมาทนกับพฤติกรรม...(ออกอากาศไม่ไหว)

เรื่องที่สอง (เมื่อก็บอกไปหนึ่งอย่าง) คือ หากบริษัทฯ ได้นำหลักการบัญชีสำหรับเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงซึ่งอ้างอิงจาก IAS 39 มาใช้ ไม่ว่าจะเต็มรูปแบบหรือไม่ ก็อย่าลืมปรับงบการเงินย้อนหลังเสมือนหนึ่งว่ากิจการได้นำหลักการบัญชีดังกล่าวมาใช้แต่แรกด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีที่จะสามารถใช้วิธีเปลี่ยนทันทีไปข้างหน้า พยายามอย่าอ้างว่าหาข้อมูลที่จะนำมาปรับปรุงย้อนหลังยากจัง คงดูไม่ดีแน่นอนเช่นกัน

วันนี้ขอจบเรื่องเบาๆ เพียงเท่านี้ครับ ยังไงแล้วขอแจ้งความคืบหน้าให้ผู้อ่านทราบว่าขณะนี้คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ กำลังอยู่ระหว่างการจัดทำร่างสุดท้ายของมาตรฐานชุดเครื่องมือทางการเงินระดับสากลภาคภาษาไทย ซึ่งอ้างอิงถึง IFRS 7 IFRS 9 และ IAS 32 ซึ่งจะมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการในรอบบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2562 ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เชยชมในเบื้องต้น โดยวางแผนที่จะ post ขึ้นบน website ประมาณเดือนพฤศจิกายนที่จะมาถึงนี้เป็นอย่างช้า โปรดติดตามร่างมาตรฐานฯ ดังกล่าวโดยพร้อมเพรียงกัน และหากมีข้อคิดเห็นประการใดโปรดอย่าเก็บไว้ในใจ คำถาม) ชี้นำ เช่น แนวปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลงอยากให้เป็นวิธีใดที่จะเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายโดยเฉพาะแจ้งให้คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานฯ ได้รับทราบด้วย (เศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมจักขอบพระคุณยิ่ง ...

รศ.ดร. วรศักดิ์ ทุมมานนท์
ประธานคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

ภาพจาก : <http://philmckinney.com/archives/2013/05/great-innovations-from-asking-the-right-questions.html>
<http://www.pptwallpapers.com/business-network-marketing-1024x768.html>
<http://www.infovista.com/blog/index.php/2014/09/15/infovista-and-overture-accelerate-nfv-adoption-for-csps/>
<http://fon2531.blogspot.com/2010/11/blog-post.html>
<http://www.uwb.edu/babusiness/bothellcampus/intern-jobs>
<http://www.clker.com/clipart-10240.html>
<http://dix-hd.com/coin+cartoon+one>